זון אויפגאנג 5.53 — זון אונטערגאנג 6.57

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט

יעדן טאג

אידישע וואכרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער: קלאר און קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 180. Winnipeg, Tues. Sept. 9, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דינסטאג טז׳ אלול, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY SEP 17 1930 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

ענגלאנד שטימט איין צום באריכט פון מאנדאטן קאָמיסיע

הענדערסאָנס ענטפער אנערקענט פליכט פון קאָמיסיע צו קרי־טיקידן מאנדאטן מאכט. — זאָגט צו צו לייזן אימיגראציע און אנטוויקלונגס פראגע באלד ווי סימפּסאָנס באריכט וועט זיין פארטיק

פעלקער־ליגע פארזאמלונג נעמט אָן באריכט

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואכרט" פון "איטא")

זשענעוא, סעפּט. (איטא). — שטיצ־דיק דעם באריכט פון דער מאנדאטן קאָ־מיסיע בנוגע ארץ ישראל אין דער פול־סטער מאס, האט היאלמאר פראקאָפּ, פון פינלאנד, רעפּאָרטער פון פעלקער־ליגע ראט, איבער מאנדאטן, געכטן אינדערפרי, ביי דער עפענונג פון דער פארזאמלונג, איבערגעגעבן זיינע אבסערוואציעס. די פעלקער־ליגע פארזאמלונג האט זיי איינ־שטימיג אָנגענומען, נאָכדעם ווי זי האט אויסגעהערט קורצע דערקלערונגען פון׳ם בריטישן אויסערן מיניסטער, ארטור הענדערסאָן, און פון פראנשייער פון יו־גאָסלאוויע און פערסיע.

דער ערשטער פונקט אויפ׳ן סדר היום איז געווען כ. פּראקאָפּס באריכט, וועל־כער איז געווען צעטיילט אין די פאלגנ־דיקע דריי טיילן:

1. א קורצער איבערבליק איבער דער ארבעט פון דער מאנדאטן קאָמיסיע.
2. אן ענטפער פון דער מאנדאטן קאָ־מיסיע צו די בריטישע באמערקונגען צו איר באריכט.
3. מ. פּראקאָפּס באשלוסן און זיין העזאָלוציע.

אויסדרוקנדיק זיין האָפענונג, אז די פארשיידענע באטראכטונגען וועלכע ער לייגט פאר וועלן זיין גענוג צו בארואיקן די געוויסע אומרואיקייט וואָס באמערקט זיך אין די באמערקונגען פון דער מאנדאָ־טען מאכט, האט כ. פּראקאָפּ פארגעשלאָ־גען פאר דעם ראט פון פעלקער־ליגע די פאלגנדיקע רעזאָלוציע:

"דער ראט פון פעלקער־ליגע, האבנדיק באטראכט דעם באריכט פון מאנדאטן קאָמיסיע און די באמערקונגען פון דער בריטישער רעגירונג, האט באשלאָסן צו אינסטרואירן דעם גענעראל־סעקרעטאר איבערצוגעבן דער בריטישער רעגירונג דעם באריכט פון דער מאנדאטן קאָמי־סיע און דעם באריכט פון דעם רעפּאָר־טער, אזוי גוט ווי די פּראָטאָקאָלן פון דער איצטיקער זיצונג. גלייכצייטיק

לארד ווילינגדאָן, גאָווערנאָר דזשענעראל פון קאנאדע

ארבעטסלאָזיקייט און טאריפן זיינען טעמע פון קורצער רעדע פון טראָן

ספּעציעלע סעסיע פון פארלאמענט געעפנט נעכטן. — מאקעגזי קינג פארערט אינפארמאציע וועגן טעטיקייטן פון רעגי־רונג ביז איצט

אטאוואָ, סעפּט. 8. — אין דער זייער קורצער רעדע פון טראָן, מיט וועלכער עס איז געעפנט געווארן די ספּעציעלע סע־סיע פון׳ם פארלאמענט, האט לארד ווי־לינגדאָן, גאָווערנאָר דזשענעראל פון קאָ־נאדע, אָנגעצייגט אויף דער שווערער אר־בעטסלאָזיקייט וואָס עס הערשט פארשלאָגן געווארן אין די טאריפן, מיט וואָס זי האפט צו פארבעסערן די לאגע אין לאנד.

די סעסיע איז געעפנט געווארן מיט רוגג געוויינלאכן פּאראד. די מיטגלידער פון ביידע הייזער זיינען געווען פּראָווי־מעלט אין סענאט צו הערן די רעדע פון טראָן.

איידער די רעדע פון טראָן איז געהאל־טען געווארן האט דאס הויז אויסגעקלינגען איר ספּיקער, — קאפּיטאן בלעק, פון יו־קאָן. דער אויסוואל איז געווען אן איינ־שטימיקער, געשטיצט פון דער אפּאזי־ציע.

פ. וו. טוירנבאל, רעדזשיינע, איז אויסגעטיילט געווארן דער כבוד פארצו־שלאָגן דעם אדרעס צו דער רעדע פון טראָן. ער איז געשטיצט געווארן פון א. קאָוואדאר, יוגאָסלאָוויע, סעפּט. 9. — א וועט אז ער קאָן ארונטערשלינגען מער שטיינדלאך ווי זיין פריינט, קאָסט דעם 9 יאריקן פערדינאנד ניקאלס, זיין לעבן. דאס אינגל האט ארונטערגעשלונגען 96 שטיינדלאך. אן אָפּעראציע האט נאָכגע־פאלגט און באלד איז געקומען דער טויט.

זיין חבר, אן עלטערער פון אים, האט בלויז געשפּאסט איבער אים און יערן מאָל וועז יענער האט געזאָגט אז ער האט ארונטערגעשלונגען א שטיינדל האט פערדינאנד ארונטערגעשלונגען צוויי שטיינדלאך.

היפּס קומט אין צייט צו פארדינען א "מצוה"

אטאוואָ, סעפּט. 8. — דעפּוטאט א. א. היפּס, נאָרד ווינניפּעג, האט שוין דאָ אריינגעבאָפּן א מצוה, נאָך איידער די זיצונגען פונם פארלאמענט האבן זיך געעפנט.

ווי באקאנט, איז דאס דער "וויהיפּ" פון דער פארטיי דער, וואָס באשטימט די פּלעצער פאר די מיטגלידער פון זיין פארטיי. האט זיך עס געמאכט אזוי, אז דעפּוטאט פּיער קאסגרעין, דער ליבעראלער "וויהיפּ", האט באַ־שטימט ניט אזא בכבוד׳קן פּלאץ פאר־דעם ליבעראלן דעפּוטאט, גענעראל יודישן פּיזעס. אין הויז פון סענאט, וואו עס ווערט געלייענט די רעדע פון טראָן. דער גענעראל האט דאָס ניט גע־וואלט ליידן, און האט געמאכט א "נים־בכבוד׳דיקע" באשערקונג אויפן חשבון פונם וויהיפּ. האט דאָס שוין דער לעצטער ניט געקאָנט פארטראָגן, און אין אפּארן דעם גענעראל מיט׳ן פּויסט אין ליינקן אויג אריין.

האט עס שוין געהאלטן ביי א גע־וואלדיגן אינגל דאָ האט זיך מר. סיפּס אריינגעמישט ווי א דידיל־שלום׳ניק און א לעגנער פון מלחמה אין האט עצער מען די צוויי דעפּיטאטן. זיי זיינען זיך צעגאנגען — דער גענעראל מיט א "סימן מובהק" אויף זיין אויג.

אינגל באצאָלט מיט זיין לעבן פאר א געוועט

קאָוואדאר, יוגאָסלאָוויע, סעפּט. 9. — א וועט אז ער קאָן ארונטערשלינגען מער שטיינדלאך ווי זיין פריינט, קאָסט דעם 9 יאריקן פערדינאנד ניקאלס, זיין לעבן. דאס אינגל האט ארונטערגעשלונגען 96 שטיינדלאך. אן אָפּעראציע האט נאָכגע־פאלגט און באלד איז געקומען דער טויט.

זיין חבר, אן עלטערער פון אים, האט בלויז געשפּאסט איבער אים און יערן מאָל וועז יענער האט געזאָגט אז ער האט ארונטערגעשלונגען א שטיינדל האט פערדינאנד ארונטערגעשלונגען צוויי שטיינדלאך.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, סעפּט 9

ספּעציעלע פאראזאמ. פון יוגנד פרויען מיסטערהוד, 8 אוונט, אין י. מ. ה. א. זאל.

"א גלעזל טיי" צו דער עפענונג פונ׳ם מיטגלידערשאפט קאמפּיין פון מוטער־פאראיין פון פּרץ־שול, ביי מרס. קע־לער, 349 קאלדוויל עווע, 3 ביז 12.

וויכטיקע פאראזאמ. פון יוגנד קרייז פאר ארב. א״י, 8.30 אוונט, אין פאלקס שול, 285 סט. דזשאנס.

מיטוואך, סעפּט 10

"סילווער טי" פון מאקארוועטער לידיס סאס., ביי מרס. קאסאצקי, 417 קאָ־לערדזש עווע, 2.30 ביז 12 נ. מ.

"ברידזש און וויסט" פון ווינניפּעג טשאפּטער הדסה, 8.30 אוונט, אין ציון זאל.

פרייטאג, סעפּט 12

דעליטאנטן־הומאריסטישער אוונט, לעבעדיקע צייטונג און א. וו. 8.30 אוונט, אין ציון זאל, אויפן. "הנוער העובד". איינטריט פריי.

זונטאג, סעפּט 14

טעניטאג פאר׳ן הנוער־העובד אין א״י.

סיום התורה ביי מר. און מרס. מ. טעפלער, 671 סטעלא עווע. ספר פאר תפארת ישראל שול.

טעניטאג פאר׳ן מאונט כרמל קליניק, אויפסיזכט לידיס אקזילערי מ. כ. ק.

יוגנטאכער באנקעט צום שלום פון הנוער העובד קאמפּיין, 8.30 אוונט, אין ציון זאל.

אלגעס. פארזאמ. פון לידיס אקזילע־ري פון אוהל יעקב שול, 2.30 נ. מ., אין שול.

ווערש פון בעלגישן טראָן גע־באָרן געווארן

מזל טוב! א זון געבארן צום קרוין פרינץ און פרינצעסן אסטריד, פון בעל־גיע. מוטער און קינד זיינען האפנונגלאך אין גוטן צושטאנד. דער יונגער פרינץ וועגן ארום ניין פונט, און ער ווערט דער יורש צום בעלגישן טראָן וועגן זיין צייט וועט קומען.

—(::)—

בלעק איז דערוויילט געווארן ספּיקער פון הויז

אטאוואָ, אנטעריאָ, סעפּט. 9. — קאָ־פּיטאן דזאָרדזש בלעק, מיטגליד פון יו־קאָן איז דאָ געכטן דערוויילט געווארן "ספּיקער" פון פארלאמענט. זיין נאָמי־נאציע איז פארגעשלאָגן געווארן פון פרע־מיער ר. ב. בענעט און איז געשטיצט געווארן פון האָנ. יו. גאָטרי, יוסטיץ מיניסטער.

אנטלאָפענער פון געפענגניש מיט עלף יאָר צוריק צופעליק געכאפּט און וועט מוזן אָפּזיצן זיין טערמין, מיט א "סמיטשיק"

סימקא, אנט., סעפּט. 9. — פרענק סאטאן, איצט 30 יאר אלט, האט מיט עלף יאר צוריק, ווען ער איז געווען א בחור׳ל פון 19 יאר, דורכגעשניטן די גראטעס פון דער נאָרפאָלק קאונטי דזשייל, וואו ער האט געדארפט זיצן אכצן חדשים פאר גנבה, און האט גע־מאכט א געלונגענעם "ויברה".

ער האט פון דאן אן חתונה געהאט און ער איז געווארן א פיינער און חשוב׳ער באלעבאס ביי זיך אין שטעטל, געאכטעט אין א בריטן קריין פון פריינט. ער וואָלט אזוי אפשר אויסגעלעבט זיינע יאָרן אין עושר און אי׳ן כבוד, ווען עס מאכט זיך ניט אן אומגליקלאכער פאר אים צו־פאל.

מיט א וואָך צוריק איז סאטאן אריעס־טירט געווארן. אין וואטערפארד אויף א קליינער קלאָגע פון ברעכן די משקה גע־זעצן. אין געריכט, וואו מען האט זיך נעגריבלט אין זיין אלטן רעקאָרד, האט א שארפער אויג פון א פּאליציסט דער־קענט אין אים אט דעם בחור, וואָס איז מיט עלף יאָר צוריק אנטלאָפן פון גע־פענגניש.

סאטאן האט זיך ניט געקאָנט העלפן, — ער האט זיך מודה געווען אין אנטלוי־פען פון געפענגניש. דער געריכט האט געזוכט צו זיין מילד צו אים, נעמענדיק אין אָנבאטראכט זיין גוטן רעקאָרד פון דאן אן, זיין גוטן נאָמען און דעם פאקט, וואָס זיין פרוי, וועלכע האט ניט גע־וואוסט פון זיין אמאליקן רעקאָרד, איז איצט אין דעליקאטע אומשטענדן. ער איז דערפאר פאראורטיילט געווארן צום מינימום שטראָף, — צו דריי חדשים פאר אנטלויפן פון געפענגניש. אויסער די 18 חדשים וואָס ער דארף אָפּזיצן פאר זיין אמאליקער גנבה.

—(::)—

פלענער פאר גרויסער אויסברייטע־רונג פון מוניציפּאלער צענטראלער באהייצונג אָנגעצייכנט

פלענער פאר א מיליאָן־דאָלארדיקער אויסברייטערונג פון דעם מוניציפּאלן דאמף־באהייצונג פּלענען זיינען פארגע־שלאָגן געווארן פון דזש. גלאסקאָ, פאר־וואלטער פון סיטי היידראָ, צו דער סיוויק יוטיליטיס קאמיטע. לויט די פּלענער דארף די צענטראלע באהייצונג דורכגע־פירט ווערן אין די וואוין־געגנען פון אס־באר און שערבּרוק סטריטס, פארטערזש עווע. אין דעם אסיניבאין טייך.

לויט׳ן פּלאן דארף $750,000 אויסגע־געבן ווערן אין יאר 1931, — 400 טוי־זענט דאָלאר צו פארגרעסערן דעם פּלענט, און 350 טויזנט דאָל. אויף דורכפירן די רערן. די איבעריקע 250 טויזנט דאָל., דארפן אויסגעגעבן ווערן אין 1932.

וועגן לשנה־טובה׳ס קיין אויס־לאנד

ש. עלקין, פון נעשאָנאל בוק סטאָר, לאָזט וויסן, אז פון פּאסט אפּיס איז ער אינפארמירט געווארן, אז לשנה־טובה קארטלאך וועלכע מען שיקט קיין פּוילן, רוסלאנד, רומעניע און אנדערע לענדער, קאָן מען שיקן מיט א סענטיקן סטעמפּ, ווען דער קאָנווערט איז אפּן. אויפ׳ן קארטל דארף קיין זאך ניט געשריבן ווע־רען, אויסער דעם נאָמען פונ׳ם שיקער.

נעוועזענע ווינניפּעגער אידישע מיידל האלט ביי ווערן מואווי אקטריסע

דער לאנג־יאריקער חלום פון א ווי־ניפּעגער אידישער מיידל צו ווערן א מואווי אקטריסע, האלט אין פארווירק־לאכט ווערן. איר נאָמען איז אידיש סינ־גער, אבער איר מיידלשער נאָמען, ווי מען האט זי געקאָנט אין ווינניפּעג, איז אידיש טשערניק.

אידיש טשערניק איז אוועקגעפאָרן פון ווינניפּעג קיין האליוואוד מיט א יאר צו־ריק. דארטן האט זי זיך באקאנט מיט מר. פיל סיינגער, בראדוועס מאסטער פון צערעמאָניעס, און זי האט פאר אים חתונה געהאט.

מרס. סיינגער איז נעכטן געקומען צו־פאָרן פון האליוואוד צו נאסט צו אירע עלטערן, מר. און מרס. טשערניק, פּריט־שארד עווענוי. און זי דערוואַרטעט אין צוויי וואָכן ארום איר מאן דאָ צו נאסט. און נאָך זייער וואקאציע וועלן זיי אָפּ־פאָרן צוריק קיין האליוואוד. זי דער־וואַרטעט אין גיכן א קאָנטראקט וואָס דארף איר אנקומען פון ווארנער ברא־דערס, א גרויסע מואווי פירמע.

מיט טשערניק האט געפאָרעוועט איר התונה אויף זייער א ראָמאנטישן אופן. איר חופה איז פארגעקומען אויף א צע־פעלין, 4 טויזנט פוס אין דער לופטן.

אנגעלאָגט פאר אָנגעמען רעדע פון טראָן

פ. וו. טוירנבאל, רעפּוטאט פון רע־דזשיינע, וואו ער האט אין די וואלן געשלאָגן דעם געוועזענעם פינאנץ מיניס־טער דאנינג, האט פארגעשלאָגן דעם אדרעס אין ענטפער אויף דער רעדע פון טראָן, אין נאָמען פון דער קאָנסערווא־טיווער פּארטיי.

—(::)—

מרס. א. דזש. פרימאן, ווידערדער־ווילט פּרעזידענטן ביי הדסה קאָנווענ־שאָן אין אטאוואָ

מרס. מ. דיידי און מרס. ה. גאָלדבערג (קאלגארי) דערוויילט וויצע־פּרעזידענטנס פאר "וועסטערן דיוויזשאָן"

אטאוואָ, סעפּט. 9. — די נאָכמיטאָג־ריקע סעסיע פון דער הדסה קאָנווענשאָן נעכטן (מאָנטאָג) אין געווען פארנומען מיט באריכטן פון די וויצע־פּרעזידענטנס פון די דיוויזיעס: מרס. ד. דונקלמאן, מאָנטראָנטאָ; מרס. מ. רייזר, ווינניפּעג, און מרס. ס. קאָהען מאָנטרעאל.

פארשטעלנדיק פאר דער קאָנווענשאָן הענרי. א. טאָרי, פּרעזידענט פון דער פעלקער־ליגע געזעלשאפט פון קאנאדע, האט רבי נייטן קאלין, פון אטאוואָ, פאר־דאמט די אנטיסעמיטישע צייטונגען, וואָס האבן בעת די לעצטע וואָכן באהויפּ־טעט, אז די אירן קאָמבינירן זיך אין אן אינטערנאציאָנאלער ליגע קעגן דעם וואוילזיין פון קאנאדע.

"די אירן זיינען א פאָלק פון פרידן," — האט דער רבי געזאָגט. — "הדסה מוטערס דערצערן ניט זייערע קינדער צו שטארבן אויפ׳ן שלאכטפעלד, ווי די ספּארטאנישע מוטערס פלעגן טאָן, נאָר זיי לערנען זייערע קינדער צו לעבן פאר זייער לאנד. דאָס אידישע וואָרט "שלום" האט געקלונגען דורך דורות, און איז נאָך ביז היינט דער הערשנדיקער אידעאל פון אונזער פאָלק."

מר. טאָרי, דער גאסט רעדנער, האט איינגעשטימט אין זיין רעדע, אז דאָס אידישע פאָלק האט געטראָגן די בשורה פון פרידן, און ער האט אויסגעדריקט זיין האָפענונג פאר׳ן טאָג, ווען א פארשטענ־דיגע וועלט וועט עקזיסטירן.

די זיצונג האט אָנגענומען א צאָל רע־זאָלוציעס, איינשליסנדיק די פאָלגנדיקע: דר. הדסה זאָל האבן א ערלאכן מיט־גלידערשאפט קאמפּיין אין יונין; א פּראָ־פּאגאנדע וואָך איבער׳ן גאנצן לאנד זאָל דורכגעפירט ווערן אין דער וואָך פון חנו־כה; די קאנאדער הדסה זאָל שטיצן דעם סאנאטאָריום אין מוצא; אז צוויי נאציע־אנאל פאָנד טעג זאָלן דורכגעפירט ווערן, — חנוכה און פּורים.

די וואָלן זיינען דורכגעפירט געווארן, און די פאָלגנדיקע זיינען דערוויילט גע־ווארן:

מרס. א. דזש. פרימאן, פּרעזידענטן; מרס. ל. פריטש און מרס. ס. קאָהן, ווי־צע־פּרעזידענטנס. מזרח דיוויזיע; מרס. ד. טונקלמאן און מרס. א. סעליק, וויצע־פּרעזידענטנס, צענטראלע דיוויזיע; מרס. מ. דיידי און מרס. א. ה. גאָלדבערג, ווי־צע־פּרעזידענטנס, מערב דיוויזיע; מרס. ל. מיילער, ערן־קאסיערן, און מיס מ. גאָרפינקל, ערן־סעקרעטאר.

—(::)—

דריי אידן געטויט אין ארגענטינער אויפ־שטאנד

בוענאס איירעס, ארגענטינע, סעפּט. 9 (איטא). — אין׳ם אויפשטאנד וואָס איז אויסגעבראָכן דאָ שבת און וועלכער האָט זיך אנטוויקלט אין נאָסן־שלאכטן, זיינען דריי אידן געטויט און צען פאר־וואונדעט געווארן. צוויי די געטויטע איז חיים זאָזנבלאט, וועלכער איז געווען א פּאליציסט אין פּאלעסטינע.

—(::)—

פּאליציי שעף געטויט אין שלאכט מיט געגערס

דיריע, דזשאָרדזשיא, סעפּט. 9. — אין פּאליציי באאמטער איז געטויט גע־געווארן און דריי פארוואונדעט געווארן, — צוויי פון זיי אפשר שטערבלאך, — אין א שיסעריי מיט 2 ניט דערקענטע נעגערס. א געיעג ווערט איצט אָנגעפירט קעגן די נעגערס.

דער געטויטער איז דער פּאליציי שעף ראָבערט פרימאן. די שיסעריי איז אויס־געבראָכן ווען עס האט אנדערע פּאליציסטן האָבן געוואָלט ארעסטירן די צוויי נע־גערס, וועלכע האָבן זיך שפּעט ביינאכט ארומגעדרייט ארום א באנק און זיינען פארדעכטיקט געווארן, אז זיי זוכן צו באראויבן די באנק.

צוויי מענשן אומגעקומען נעכטן פון לויפנדיקע צוגן אין מאניטאבא

צוויי מענשן זיינען נעכטן געטויט גע־ווארן פון לויפנדיקע צוגן אין מאניטאָ־בא. איינער פון די אומגעקומענע איז א ווינניפּעגער.

טשארלס דאקסבורי, פון ווינניפּעג, 21 יאָר אלט, איז געטויט געווארן פון א פראכט צוג ארום ווילאו רענדזש. ער האט געפירט א מאטאָר און א פלוג איבער די רעלסן, און, כאָטש ער האט געהאט באַ־מערקט דעם אָנקומענדיקן צוג, האָט ער אָבער געטראכט, אז ער האט גענוג צייט אריבערצופאָרן די רעלסן. דער צוג האָט אים אָבער געטראפן, און זיין קערפּער איז צעשמעטערט געווארן.

טשארלס ע. בלעק, 60 יאָר, א פארמער פון מעקרירי, מאנ., איז געטויט געווארן פון א סי. ען. אר. צוג א האלבן מייל פון ניפּאוואָ. ווי דער אינדזשענער דערציילט, האָט ער באמערקט בלעקן גיין איבער׳ן באן־וועג און האָט אָנגעהויבן פייפן. בלעק האָט זיך אומגעקוקט, אָבער ער האָט זיך אפּנים אזוי צעמישט, אז ער האָט אָנגע־הויבן לויפן איבער דעם וועג, אנשטאָט אראָפּלויפן. דער לאָקאָמאטיוו און דריי וואגאָנען זיינען דורכגעפאָרן איבער אים, איידער דער צוג האָט זיך אָפּגעשטעלט.

עס ווערט באהויפּטעט, אז בלעק איז געלעגן אין שפּיטאל אין ניפּאוואָ, און דאָס האָט ער זיך ערשט אויסגעשריבן און איז געגאנגען אהיים.

(שלום אויף לעצטער זייט)

אנב - אורחא

פון מארק

שמועסן איבער טאָג פראגעס

"און דער ראָק קריכט אויף צוריק". — אידישער אויסדרוער. — דער ציר ניסטישער סטימולאנט. — דער אונ־טערשייד צווישן רעליגיע און ציוניזם. — א ציוניזם וואָס באפרייט פון אח־ריות׳ן.

די כוואליע פון "אויסדרוער רעקאָרדס" און טשעמפּיאנשיפּ געיעגן האָט אין אמע־ריקע האָט נאָך ווייט ניט אויסגעשעפּט זיך.

מיר זיינען נאָך ניט פארטיק מיט די מאנץ־אויסדרוער רעקאָרדס. מיר האלטן נאָך אין סאמע מיט׳ן בוים־זוצעריי רעקאָרדס.

און אט דערשיינט שוין אויפ׳ן אמערי־קאנער הימל א נייער שטערן.

איך ווייס ניט צי דער דאזיקער נייער שטערן וועט דערלייזן די וועלט, אדער אויב ער וועט כאָטש לייזן די פראגע פון ארבעטסלאָזיקייט אין אמעריקע גופא.

אבער דערווייל האָט ער אָנגעמאכט אין אמעריקע, דאכט זיך, מער טומל, ווי דער סאָציאליסטישער וואל־קאמפּיין אין ניו־יארק, כאָטש ער ווערט אויף ניט אָנגע־פירט באזונדערס באשיידן . . .

און די גרויסע פאסירונג פונ׳ם טאָג היינט אין אמעריקע איז אט וואס:

צוויי יונגעלייט זיינען געפאָרן פון ניו־יארק ביז קאליפאָרניע און צוריק, אין 42 טעג, אויף "רעווערס ניר", — דאָס הייסט מיט דעם אוטאָמאָביל הינטערשטן טייל פאראויס, און מיט׳ן פּנים צוריק...

נו, ווער ווייס, אפשר סימבאָליזירט די דאזיקע רייזע אמבעסטן אמעריקעס גייס־טיקן מצב:

— און דער ראָק קריכט אויף צוריק...

* * *

און אנטקעגן דעם וואס איר זאָגט אויס־דויער:

דוכט זיך מיר אָפּט אויס, אז וואָס ס׳איז שייך אויסדויער האָבן אידן גע־שלאָגן אלע רעקאָרדס און געוואונען אלע טשעמפּיאנשיפּס.

וואָס פאר א באדייטונג האָט אן אויס־דויער מאנץ פון א פאר חדשים אדער אפּ־זוצן א טויזנט שעה אויף א בוים, לגבי דעם אידישן אויסדויער פון דור־איין, דור־אויס, פון וויגעלע ביז צום קבר, שוין פאר א פאר טויזנט יאָר?

אויב אויסבאהאלטן פאר אזא לאנגער צייט איז בכלל זייער שווער, איז דאָס באזונדערס שווער, ווען מין גיסט אויף כסדר אין האלז לעפעלאך מיט מעדיצין, אויפצוהאלטן אייער נשמה, און ווען מען האלט אויף אין איין שרעקן מיט׳ן בי־טערן טויט, אויב איר ווערט זיך פאר׳עק־שנ׳ען און ניט אריינגעמען אט די באזונ־דער מעדיצין, וואָס דער אדער יענער דאקטער שרייבט אויף צו . . .

מען דארף דאָך זיין שטארקער פון איי־זען אויסצוהאלטן פון אזוינע דאקטוירים און אזוינע מעדיצינען!

* * *

ווי דער חשוב׳ער פירער פון דער קאָ־נאדער ציוניסטישער באוועגונג, א. דזש. פרימאן, האָט זיך אויסגעדריקט ביי דער הדסה קאָנווענשאָן ווען איז נאָר־וואס אָפּגעהאלטן געווארן אין אטאוואָ, אין ציר־ניזם איצט דאָס וואס פריער איז געווען רעליגיע: דער כח, וואָס האלט דאָס אי־דישע פאָלק צוזאמען און פארהיט די אידן פון אסיميלאציע.

איך שטים איין, אז דער ציוניזם האלט צוריק געוויסע אידן פון פולשטענדיקער אסיميלאציע; די אידן, וואָס האָבן אי־בערגעריסן אלע לעבעדיקע פארבינדונגען מיט׳ן אידישן פאָלק.

מיט דעם הכשר וואָס די אומות העולם האָבן געגעבן אויפ׳ן ציוניזם, האָבן די דאָ־זיקע עלעמענטן געפונען פאר מעגלאך צו שאפן א שטיקל פארבינדונג כאטש מיט׳ן עבר און מיט דעם מעגלאכן עתיד פונ׳ם אידישן פאָלק, אויב זיי האָבן פארלאָרן יערע פארבינדונג מיט זיין קעגנווארט.

זיי האָבן, מיט איין וואָרט, געקאָנט איצט ווערן אמעריקאנער, דייטשן, פאר־ליאקן און א. וו. פון צוניסטישן גלויבן, ווי זייערע טאטעס זיינען פריער געווען אזעלכע "פון משה׳ס גלויבן".

אבער דער מאכן־איד איז א איד, ווייל ער איז א איד, און ער נויטיקט זיך ניט אין קיין סטימולאנטן, אויסער די לעבע־דיקע פאקטן, וואָס סיי ער און סיי זיין סביבה פילן זיין אידישקייט, און ווייל ער האָט ניט וואוהין אויעקצוגיין פון איר.

און פאר די וואָס שטייען אויפ׳ן שייד־ווע צווישן אידישקייט און אסיميלאציע, איז דער ציוניזם אפּט אן אפּשוואכנדיקער פאקטאָר פאר זייער אידישקייט.

* * *

דער גוואלדיקער אונטערשייד פון רע־ליגיע און ציוניזם (פונקט ווי די סטימו־לאנטן באקאנט ווי "אידישיזם" און "העבריאיזם"), איז אט וואָס:

רעליגיע לייגט אריף גרויסע פארפליכ־טונגען אויף יעדן יחיד באזונדער. דער אָנהייבער פון רעליגיע מוז זיך אויסלעבן אליין רעליגיעז, און ניט באנוגענען זיך מיט אבסטראקטע רעליגיע; וואָס ער דארף אויסהעלפן אנצוהאלטן פאר׳ן כלל, אָבער ניט פאר זיך אליין.

ציוניזם אבער (און אזוי זיינען אין די אלן אויך אונזערע אידישיזם אבריאיזם) איז א מצוה פאר אנ־ערע, און ניט פאר זיך אליין.

מיט זייער קליינע אויסנאמען פון מענ־שען וואָס זיינען זיך מאקע מקריב פאר׳ן ציוניזם, קאָן דער דורכשניטלאכער ציר־ניסט אויסקויפן זיך מיט א שקל און מיט א בייטראג צום קרן־היסוד.

און דאָס ניט אים די אילוויע, אז ער איז שוין דערמיט יוצא פאר זיין נאציאָ־נאלן געוויסן, און האָט קיין שום התחיי־בות׳ן ניט צום אקטיוון קאמף פונ׳ם אי־דישן פאָלק פאר זיין עקזיסטענץ.

פאר אט די איז דער ציוניזם א גוטע באדעכטיקונג צו גיין אויפ׳ן וועג פון אסי־מילאציע.

אינדיאנישע אויפשטאנד אין מעקסיקע

אמעריקע שיקט אויס מיליטער

וואשינגטאָן, סעפּט. 9. — אין אמעריקע איז אויסגעשיקט א מיליטערישע אָפּטייל אויפן וועג צו מעקסיקע, אויפן אויפטראג פון פּרעזידענט הובער, אויפן אויפטראג פון אינדיאנישע אויפשטאנד אין מעקסיקע.

אנגלאנד שטימט אין צום באריכט פון מאנדאטן קאָמיסיע

הענדערסאָנס ענטפער אנערקענט פליכט פון קאָמיסיע צו קרי־טיקידן מאנדאטן מאכט. — זאָגט צו צו לייזן אימיגראציע און אנטוויקלונגס פראגע באלד ווי סימפּסאָנס באריכט וועט זיין פארטיק

פעלקער־ליגע פארזאמלונג נעמט אָן באריכט

(ספּעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע וואכרט" פון "איטא")

זשענעוא, סעפּט. (איטא). — שטיצ־דיק דעם באריכט פון דער מאנדאטן קאָ־מיסיע בנוגע ארץ ישראל אין דער פול־סטער מאס, האָט היאלמאר פראקאָפּ, פון פינלאנד, רעפּאָרטער פון פעלקער־ליגע ראט, איבער מאנדאטן, געכטן אינדערפרי, ביי דער עפענונג פון דער פארזאמלונג, איבערגעגעבן זיינע אבסערוואציעס. די פעלקער־ליגע פארזאמלונג האָט זיי איינ־שטימיג אָנגענומען, נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעהערט קורצע דערקלערונגען פון׳ם בריטישן אויסערן מיניסטער, ארטור הענדערסאָן, און פון פראנשייער פון יו־גאָסלאוויע און פערסיע.

דער ערשטער פונקט אויפ׳ן סדר היום איז געווען כ. פּראקאָפּס באריכט, וועל־כער איז געווען צעטיילט אין די פאלגנ־דיקע דריי טיילן:

1. א קורצער איבערבליק איבער דער ארבעט פון דער מאנדאטן קאָמיסיע.
2. אן ענטפער פון דער מאנדאטן קאָ־מיסיע צו די בריטישע באמערקונגען צו איר באריכט.
3. מ. פּראקאָפּס באשלוסן און זיין העזאָלוציע.

אויסדרוקנדיק זיין האָפענונג, אז די פארשיידענע באטראכטונגען וועלכע ער לייגט פאר וועלן זיין גענוג צו בארואיקן די געוויסע אומרואיקייט וואָס באמערקט זיך אין די באמערקונגען פון דער מאנדאָ־טען מאכט, האָט כ. פּראקאָפּ פארגעשלאָ־גען פאר דעם ראט פון פעלקער־ליגע די פאלגנדיקע רעזאָלוציע:

"דער ראט פון פעלקער־ליגע, האבנדיק באטראכט דעם באריכט פון מאנדאטן קאָמיסיע און די באמערקונגען פון דער בריטישער רעגירונג, האָט באשלאָסן צו אינסטרואירן דעם גענעראל־סעקרעטאר איבערצוגעבן דער בריטישער רעגירונג דעם באריכט פון דער מאנדאטן קאָמי־סיע און דעם באריכט פון דעם רעפּאָר־טער, אזוי גוט ווי די פּראָטאָקאָלן פון דער איצטיקער זיצונג. גלייכצייטיק

לארד ווילינגדאָן, גאָווערנאָר דזשענעראל פון קאנאדע

היפּס קומט אין צייט צו פארדינען א "מצוה"

אטאוואָ, סעפּט. 8. — דעפּוטאט א. א. היפּס, נאָרד ווינניפּעג, האָט שוין דאָ אריינגעבאָפּן א מצוה, נאָך איידער די זיצונגען פונם פארלאמענט האבן זיך געעפנט.

ווי באקאנט, איז דאָס דער "וויהיפּ" פון דער פארטיי דער, וואָס באשטימט די פּלעצער פאר די מיטגלידער פון זיין פארטיי. האָט זיך עס געמאכט אזוי, אז דעפּוטאט פּיער קאסגרעין, דער ליבעראלער "וויהיפּ", האָט באַ־שטימט ניט אזא בכבוד׳קן פּלאץ פאר־דעם ליבעראלן דעפּוטאט, גענעראל יודישן פּיזעס. אין הויז פון סענאט, וואו עס ווערט געלייענט די רעדע פון טראָן. דער גענעראל האָט דאָס ניט גע־וואלט ליידן, און האָט געמאכט א "ניט־בכבוד׳דיקע" באשערקונג אויפן חשבון פונם וויהיפּ. האָט דאָס שוין דער לעצטער ניט געקאָנט פארטראָגן, און האָט אין אפּארן דעם גענעראל מיט׳ן פּויסט אין ליינקן אויג אריין.

האָט עס שוין געהאלטן ביי א גע־וואלדיגן אינגל דאָ האָט זיך מר. סיפּס אריינגעמישט ווי א דידיל־שלום׳ניק און א לעגנער פון מלחמה אין האָט עצער מען די צוויי דעפּיטאטן. זיי זיינען זיך צעגאנגען — דער גענעראל מיט א "סימן מובהק" אויף זיין אויג.

ווערש פון בעלגישן טראָן גע־באָרן געווארן

מזל טוב! א זון געבארן צום קרוין פרינץ און פרינצעסן אסטריד, פון בעל־גיע. מוטער און קינד זיינען האפנונגלאך אין גוטן צושטאנד. דער יונגער פרינץ וועגן ארום ניין פונט, און ער ווערט דער יורש צום בעלגישן טראָן וועגן זיין צייט וועט קומען.

—(::)—

בלעק איז דערוויילט געווארן ספּיקער פון הויז

אטאוואָ, אנטעריאָ, סעפּט. 9. — קאָ־פּיטאן דזאָרדזש בלעק, מיטגליד פון יו־קאָן איז דאָ געכטן דערוויילט געווארן "ספּיקער" פון פארלאמענט. זיין נאָמי־נאציע איז פארגעשלאָגן געווארן פון פרע־מיער ר. ב. בענעט און איז געשטיצט געווארן פון האָנ. יו. גאָטרי, יוסטיץ מיניסטער.

—(::)—

צו גאסט

פּיליפּ שעפּס, פון מאָנטרעאל, זון פון מר. און מרס. ב. שעפּס, 237